

ENERGIATEOLLISUUS RY:N KOMMENTTIPUHEENVUORO LUPAMUUTOS-HANKKEEN SIDOSRYHMÄTILAISUUDESSA 14.3.2019

Hyvät hankkeen edustajat ja muut paikalla olijat,

Olen Timo Torvinen ja toimin Energiateollisuus Ry:ssä Vesivoimatoimikunnan puheenjohtajana. Päätyönä toimin strategisista investoinneista vastaavana johtajana Kemijoki Oy:ssä.

Aluksi on annettava tunnustus tämän tilaisuuden järjestämisestä. Nykyään dialogin korvaa turhan usein monologi, joka ei rakenna keskinäistä luottamusta. Tämä sidosryhmätilaisuus on hyvä esimerkki toisenlaisesta lähestymistavasta. Sääntelyä ohjaavien politiikkaratkaisujen -joita tämäkin hanke osaltaan viitoittaa – tulisi huomioida mahdollisimman kattavasti erilaisia yhteiskunnallisia intressejä. Vain sovittamalla näkemyksiä yhteen syntyy kestävä pohja uusille päätöksille.

Energiateollisuuden ja vesivoimayhtiöiden huoli intressien yhteensovittamisesta koskee koko yhteiskunnan kannalta elintärkeitä näkökohtia. Yhtälö on yksinkertainen: mikäli vesivoimantuotannon toimintaedellytyksiä heikennetään kohtuuttomilla uusilla päätöksillä, syntyy koko yhteiskunnalle merkittäviä haittoja, kun kansallisen huoltovarmuuden, säätövoimana puhtaan energian ja ilmastopolitiikan sekä kohtuuhintaisen energian turvaavan vesivoiman tuotannon toimintaedellytykset murenevat.

Teollisuuden viesti on selkeä: sovelletaan vesipuidedirektiiviä viisaasti ja yhteisiä intressejä kunnioittavalla tavalla koskien sekä joustoja että poikkeusten käyttöä, eikä ainakaan ylitulkita direktiivin velvoittavuutta. Erityisen tärkeää on huolehtia ilmastovelvoitteistamme. Kansallista lainsäädäntöämme koskien esitämme vaihtoehtoista mallia niin sanottujen 0-velvoitteiden muuttamiseksi, sekä mallia VPD:n mahdollistamien joustojen hyödyntämiseksi täysimääräisesti. Huomioimalla nämä näkökohdat sekä perustuslain takaaman omaisuudensuojan uskomme, että pääsemme kohti aidosti yhteisiä ratkaisuja.

Hyvät kuulijat,

LupaMuutos-hankkeen tavoite on selvittää vesienhoidon ympäristötavoitteiden saavuttamisen liittyviä lainsäädännön muutostarpeita EU-oikeuden vaatimusten näkökulmasta. Tarkoituksena on tuottaa vaihtoehtoja järjestelmämme kehittämiseen. Muutoksia tulisi arvioida erityisesti valtiosääntöoikeudellisesta näkökulmasta. Valitettavasti hanke näyttää nyt julkaistun muistion perusteella kuitenkin toisaalta laajentaneen toimeksiantoaan ja samalla osin jättäneen käsittelemättä sovittuja näkökohtia.

Muistion perustavanlaatuinen puute on se, että se ei huomioi Suomen lainsäädännön mahdollistavan jo nyky muodossaan VPD:n velvoitteiden

toteutumisen vesivoiman tuotannon näkökulmasta, eikä laajaan lainmuutokseen näin ole tarvetta. Poikkeuksena tästä on kuitenkin niin sanottujen 0-velvoitelupien avaamismahdollisuuden puuttuminen. Energiateollisuus on valmistellut tähän liittyen oman ehdotuksensa säännösmuutoksesta, joka toteuttaisi halutun tavoitteen turvaten samalla kansallisesti tärkeän vesivoimantuotannon toimintaedellytykset.

Edellä kuvattu vääristynyt tarkastelun lähtöasento on johtanut siihen, että muistio tulkitsee direktiivin mukaisen tilatavoitteen saavuttamisen edellyttävän vesilain laajaa avaamista. Ja itse asiassa toimeksiantoaan laajemmin muistiossa päädytään sääntelyvaihtoehtoihin, jotka eivät rajautuisi pelkästään vesienhoidon ympäristötavoitteiden huomioimiseen, vaan väljentäisivät erittäin merkittävästi vesivoimalaitosten lupien muuttamisen rajoitteita nykyisestä.

On tärkeää todeta selvästi, että VPD mahdollistaa tilatavoitteeseen pyrkimisen useilla eri keinoilla, eikä direktiivi kategorisesti vaadi esimerkiksi kalateiden rakentamista rakennettuihin jokiin. VPD myös mahdollistaa voimakkaasti muutetuksi nimeämisen ohella joustokeinoina myös muun muassa tilatavoitteesta poikkeamisen ja vähemmän vaativien ympäristötavoitteiden asettamisen.

Katsotaan mitä naapuri päätti. Ruotsissa on hiljan tehty laaja vesilainsäädännön muutos. Yksi keskeinen uudistus oli se, että Ruotsi otti maksimaalisesti käyttöön VPD:n mahdollistamat joustot. Tämä oli mahdollista, koska VPD tarjoaa jäsenvaltioille laajat mahdollisuudet sopeuttaa direktiivin vaatimuksen näiden erityispiirteisiin ja mahdollistaa vesivoiman tuotannon toimintaedellytykset. Siinä hyvää esimerkkiä meillekin.

Hyvät kuulijat,

Muistion valtiosääntöoikeudellista tarkastelua on niin ikään tarve täydentää. Aloitetaan vaikka siitä, että voidaanko esimerkiksi virkistyskalastusta pitää sellaisena painavana yhteiskunnallisena intressinä, jonka perusteella vesivoimayhtiöiden omaisuudensuojaa voidaan loukata.

Ehdotetun kaltainen sääntelyn avaaminen johtaisi tietyissä tilanteissa perustuslain mukaiseen pakkolunastukseen rinnastuvaan seuraukseen, jolloin muutoksen edellytykseksi olisi asetettava yleisen edun vaatimus ja täysi korvaus, tai asiasta tulisi säätää perustuslain säätämisyjärjestyksessä. On lisäksi selvää, ettei merkittävää, mutta korvauksetonta puuttumista voimayhtiöiden lainvoimaisiin vesitalouslupiin voida pitää valtiosääntöoikeudellisesti hyväksyttävänä, vaikka pakkolunastuksen kynnyks ei täytyisikään.

Muistio viittaa myös perustuslakivaliokunnan lausuntoon koskien hiilen energiakäytön kieltämistä. Rinnastus ei ole mielestämme perusteltu. Hiilen käyttö energiatuotannossa on yksi suurimpia uhkia ilmastonmuutoksen torjunnalle, kun

taas vesivoima on päästötön, kotimainen, uusiutuva ja joustava energiantuotantomuoto. Vesivoiman säätöominaisuuksia tarvitaan tulevaisuudessa entistä enemmän, kun yhteiskunnan riippuvuus sähköstä entisestään kasvaa ja nykyistä sähköntuotantoa korvataan sääriippuvaisilla tuotantomuodoilla kuten tuulella ja auringolla.

Mikäli vesivoiman tuotantoedellytyksiä heikennetään, on tämä vastoin perustuslain mukaista ympäristöperusoikeutta ja myös vastoin perustuslakivaliokunnan lausunnon toteamaa, jonka mukaan ilmastonmuutoksen torjuntaan liittyviä tavoitteita voidaan pitää ”erityisen painavina”. Vesivoiman merkitykseen ilmastonmuutoksen torjunnan ja Suomen sähköjärjestelmän toimivuuden kannalta onkin kiinnitettävä erityistä huomioita hankkeen jatkovalmistelussa.

Hyvät kuulijat,

Näillä huomioilla haluamme vielä kiittää työryhmää sen työstä. On hyvä, että muistiossa esitetään vesimuodostuman luokittelun tarkistamista ja VPD:n mukaisten poikkeusten käytön mahdollistamista lupien muuttamisen yhteydessä. Näiden vaihtoehtojen selvittämistä tulee jatkaa. Sen sijaan vesivoimatuotannon toimintaedellytyksiä horjuttavat erittäin radikaalit ja pitkälle toimeksiannon ulkopuolelle kurottavat sääntelyvaihtoehdot kuuluvat mielestämme toiseen keskusteluun.

Lopuksi haluan kytkeä kaiken todetun aikamme suurimpaan haasteeseen eli ilmastonmuutokseen. Vesivoima on korvaamaton sekä Suomen energiaomavaraisuuden, että sähköjärjestelmän joustavuuden kannalta nyt ja erityisesti tulevaisuudessa. Ilmastonmuutoksen hillintä edellyttää vesivoiman toimintaedellytyksien turvaamista.

LupaMuutos-hankkeen jatkovalmistelussa tulisikin korostetusti huomioida ratkaisut, joilla VPD:n asettamat tavoitteet voidaan saavuttaa kansalliset erityispiirteet huomioiden ja ilmastonmuutoksen torjuntaa vaarantamatta. Se kun on se suurin yhteinen haasteemme.

Välitämme kommenttimme muistioon työryhmälle tilaisuuden jälkeen. Myös muut asiasta kiinnostuneet voivat tutustua aineistoon Energiateollisuuden sivuilla.

Kiitos.